

**Vlaamse
Regering**

Ministerieel besluit tot voorlopige bescherming als monument van Secretariaat en kantoren van de Algemene Centrale der Liberale Vakbonden van België in Gent

DE VLAAMSE MINISTER VAN BUITENLANDS BELEID EN ONROEREND ERFGOED,

Gelet op het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;

Gelet op het advies van het college van burgemeester én schepenen van Gent, gegeven op 6 september 2018, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Gelet op het advies van de departementen of agentschappen van de Vlaamse overheid, bevoegd voor ruimtelijke ordening, woonbeleid en onroerend erfgoed, leefmilieu, natuur en energie, mobiliteit en openbare werken, landbouw en visserij, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Gelet op het advies van de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, gegeven op 26 september 2018, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Overwegende dat het waarderend onderzoek, waarvan de resultaten zijn opgenomen in het beschermingsdossier, de erfgoedwaarde van Secretariaat en kantoren van de Algemene Centrale der Liberale Vakbonden van België aantoonst;

Overwegende dat Secretariaat en kantoren van de Algemene Centrale der Liberale Vakbonden van België als monument architecturale waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

De eerste bouwphase van het secretariaatsgebouw van de Nationale Centrale der Liberale Vakbonden (NCLVB, nadien Algemene Centrale der Liberale Vakbonden van België, ACLVB) was een ontwerp van architect Guillaume Monnier uit 1936, en werd vanaf 1947-1948 aangepast en uitgebreid naar ontwerp van architect Robert Rubbens. Het kantoorgebouw van de ACLVB toont dankzij de complexe bouwhistoriek de stilistische evolutie – én continuïteit – van het interbellum tot in de naoorlogse periode aan, zowel in het exterieur als interieur. Het oorspronkelijke exterieur in een zakelijke vormgeving met invloeden van de pakketbootstijl – toen bijvoorbeeld met vlaggenmasten – is representatief voor het late oeuvre van architect Guillaume Monnier (1873-1957). De totaalafwerking werd, vanaf de bouw tot en met aanpassingen tijdens de jaren 1970, hoofdzakelijk toevertrouwd aan de Kortrijkse Kunstwerkstede De Coene. De ontworpen interieurs en meubels evolueerden mee met de stijlvoorkeuren van dat moment en vertonen zo ook op stilistisch vlak parallellen met aanpassingswerken aan het gebouw, die vooral plaatsvonden in de late jaren 1940 naar ontwerp van architect Robert Rubbens, toen de voorbouw met een bouwlaag werd verhoogd en de elementen van de bootstijl werden afgezwakt. Architect Rubbens (1912-1969) was de huisarchitect van het vakbondsgebouw en ontwierp de verdere uitbreidingen van dit gebouw tijdens de jaren 1950 en 1960. Hij was behalve als architect, ook werkzaam als decorateur. De uitbreiding van de kantoorgebouwen van de ACLVB in 1966, namelijk met een kantoor ten zuiden van het secretariaatsgebouw, was eveneens van zijn hand. Dit gebouw getuigt

ook van een kwalitatief ontwerp, dat in dit geval uitgewerkt is in een zakelijke, eerder brutalistisch getinte stijl en zo representatief is voor de toenmalige naoorlogse ontwikkelingen.

Het complex vormt een voorbeeld van de ontwikkeling van de kantoorbouw in Gent tijdens het interbellum en de naoorlogse periode. Kantoorgebouwen vormden in Gent – en ruimer in Vlaanderen – tijdens het interbellum slechts een beperkte fractie van de toenmalige nieuwbouw. Het Secretariaat en de kantoren van de ACLVB zijn voorbeelden van kleinschalige kantoren, die zich dienden in te passen binnen het bestaande, stedelijke weefsel. Ze zijn op stilistisch vlak representatief als totaalontwerpen in een gematigde, eigentijdse vormgeving, specifiek aangepast aan de administratieve hoofdbestemming van het complex. Op typologisch vlak herbergen de gebouwen eveneens enkele elementen die kenmerkend waren voor de toenmalige bedrijfscultuur, zoals de aanwezigheid van een appartement voor de directeur in het kantoorgebouw, wat de relatie tussen het bedrijf en het bestuur versterkte, en de aanwezigheid van burelen in de vorm van ruime lokalen met individuele bureaus, voorzien van doorkijk en controle vanuit de aanpalende bureaus;

Overwegende dat Secretariaat en kantoren van de Algemene Centrale der Liberale Vakbonden van België als monument artistieke waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd: Het Secretariaat van de ACLVB wordt gekenmerkt door een hoge ensemblewaarde, die bepaald wordt door een kwalitatieve afwerking van zowel het exterieur als de interieurs. Dit maakt het ontwerp representatief voor de ontwikkeling van de interieurkunst en decoratieve kunsten tijdens het tweede en derde kwart van de 20ste eeuw. Ondanks de bestemming als kantoor, die leidde tot noodzakelijke aanpassingen, flexibele herinvullingen en verkoop van meubilair, is het ontwerp herkenbaar bewaard. Het totaalontwerp kan onder meer dankzij archivalische bronnen toegeschreven worden aan de Kortrijkse Kunstwerkstede De Coene. Deze firma stond vanaf de bouw tot en met aanpassingen tijdens de jaren 1970 in voor het ontwerp van meubilair en interieurafwerking. Aangezien ook latere aanpassingen door De Coene gebeurden, bleef de homogeniteit bewaard, evenals de artistieke waarde van het geheel. Gezien de evolutie van het pand tot in de naoorlogse periode zijn de bewaarde interieurs en meubels representatief voor de toenmalige stijlvoorkeuren, die evolueerden van art deco tot een zekere versobering, in de lijn van de smaak van het interbellum, en aldus ook representatief voor de ontwikkeling binnen het oeuvre van De Coene. Esthetiek werd hierbij verzoend met functionaliteit. Omwille van de hoge productiviteit van De Coene in die periode, kunnen de interieurs vanuit die optiek niet beschouwd worden als zeldzaam. Wel hebben ze een hoge representativiteit, aangezien de decoratie een volledig gebouw omvat, dat uitzonderlijk goed gedocumenteerd is met archiefdocumenten, en in meerdere ruimtes bewaard is, met inbegrip van los meubilair. Het naoorlogse kantoorgebouw getuigt eveneens van een artistieke waarde in het exterieur, vanuit de aanwezige gevelsculptuur ontworpen door Berten Coolens. Het vormt een representatief voorbeeld van de toenemende integratie tussen kunst en architectuur in de naoorlogse periode;

Overwegende dat Secretariaat en kantoren van de Algemene Centrale der Liberale Vakbonden van België als monument historische waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

De kantoren van de Algemene Centrale der Liberale Vakbonden zijn symbolisch gelokaliseerd in Gent, dat al sinds de tweede helft van de 19de eeuw een belangrijk centrum vormde voor het arbeiderssyndicalisme. De in 1920 als 'Nationale Centrale der Liberale Vakbonden' opgerichte organisatie was tegen het midden van de jaren 1930 danig gegroeid – ook op financieel vlak – en groepeerde meer dan 70.000 syndicalisten, verspreid over talrijke lokale afdelingen. Toenmalig directeur Alfons Colle stimuleerde de band tussen de vakbond en Gent als locatie voor het secretariaatsgebouw. De aanpassingen en uitbreidingen van de gebouwen tijdens de naoorlogse periode zijn eveneens representatief voor de historische evolutie en uitbreiding van de vakbonden. De figuratieve reliëfs van Berten Coolens veruitwendigen dit eveneens. De kwalitatieve interieurafwerking van de representatieve ruimtes van het secretariaatsgebouw, die samen met deze aanpassingen evolueerde en gedeeltelijk gaaf bewaard is, geeft zo ook uiting aan het belang van de opdrachtgever en de wijze waarop de organisatie functioneerde en haar gebouwen diende aan te passen aan een evoluerend

gebruik. De rol van de Kortrijkse Kunstwerkstede De Coene in dit verhaal, dat aanving vanaf de bouw in 1937 tot in de jaren 1970, maakt het complex tot een uitzonderlijk geheel en vormt een getuige van onder meer de politieke voorkeur en inzet van Jozef De Coene voor het liberale gedachtegoed;

Overwegende dat de cultuurgoederen die zijn opgesomd in de bijlage bij het ministerieel besluit integrerend deel uitmaken van het monument en de architecturale, artistieke en historische waarde van het monument versterken zoals gemotiveerd in de bijlage bij het besluit,

BESLUIT:

Artikel 1. Met toepassing van artikel 6.1.1 tot en met artikel 6.1.11 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 6.2.1 van het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 worden de volgende onroerende goederen voorlopig beschermd als monument:

Secretariaat en kantoren van de Algemene Centrale der Liberale Vakbonden van België, de voor- en achterbouw van Koning Albertlaan 95 en de straatgevel van Koning Albertlaan 93 in Gent, bekend ten kadaster: Gent 9de afdeling, sectie I, perceelnummer 786G4, 786K4 en 786L4.

De cultuurgoederen die mee worden beschermd, zijn opgenomen in bijlage.

De voorlopig beschermde onroerende goederen zijn aangeduid op het plan dat als bijlage bij dit besluit wordt gevoegd.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van de voorlopig beschermde goederen wordt als bijlage bij dit besluit gevoegd.

Art. 2. Het monument Secretariaat en kantoren van de Algemene Centrale der Liberale Vakbonden van België heeft de volgende erfgoedwaarden:

- 1° architecturale waarde;
- 2° artistieke waarde;
- 3° historische waarde.

De erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken van het monument zijn:

Kantoorgebouw, Koning Albertlaan nummer 93

Het kantoorgebouw van de Liberale Vakbonden, dat door Robert Rubbens werd ontworpen in 1966, is opgevat als een blokvormig volume van drie bouwlagen onder een plat dak. De straatgevel valt op door het materiaalgebruik, dat de gevelstructuur benadrukt en een contrast maakt tussen de pui en de bovenbouw, net als het aanpalende secretariaatsgebouw van de Liberale Vakbonden.

De pui is bekleed met donkere, glanzende natuursteen. Boven de granieten onderbouw springt de bovenbouw licht vooruit. Deze bovenbouw is opvallend uitgewerkt met een raster van vierkante casementen in witgrijs sierbeton met uitspringende randen. Het raster bestaat uit negen kolommen en vijf rijen. De regelmatige structuur wordt verlevendigd door verspringingen van de vlakken ten opzichte van elkaar. Deze verlenen de gevel een sculpturaal karakter. De tweede en vierde rij zijn opengewerkt met vensters in de betonnen omlijstingen. De onderste en middelste rij omvatten elk vijf reliëfsculpturen, aangebracht in de vooruitspringende gevelvlakken in de borstweringen van de vensters. Deze sculpturen versterken de expressiviteit van de gevel. Ze beelden verschillende nijverheden uit en veruitwendigen de functie van het gebouw als vakbondslokaal. Ze werden uitgevoerd door beeldhouwer Berten Coolens. De gevel wordt beëindigd door een rij blinde panelen die een attiek vormen.

De pui is asymmetrisch opgebouwd en wordt links en centraal geopend met twee grote rechthoekige vensters. Deze bewaren het oorspronkelijke aluminium schrijnwerk met fijne profielen. Rechts is een verdiepte deur ingebracht.

Secretariaat en kantoren, Koning Albertlaan 95

Het in 1936 gebouwde Secretariaat van de toenmalige Nationale Centrale der Liberale Vakbonden, nadien Algemene Centrale der Liberale Vakbonden van België, past zich in binnen de rijbebouwing aan de Gentse Koning Albertlaan. De kern van het huidige uitzicht gaat terug tot dit vroegste ontwerp van 1936, dat was opgevat als een lijstgevel van vier traveeën en twee bouwlagen, asymmetrisch verhoogd in de linkertravee tot drie bouwlagen. De gebeitelde vermelding "G. Monnier/ arch./ Gent" links bovenaan in de hardstenen pui verwijst naar deze eerste bouwphase. Na de Tweede Wereldoorlog (1947-1948) werden de drie rechtertraveeën ook verhoogd tot drie bouwlagen en uitgewerkt naar analogie van de eerste verdieping. Het gebouw bestaat aan de straat uit een voorbouw op een rechthoekig grondplan, achteraan uitgebouwd met een volume van twee tot drie bouwlagen.

Exterieur

De straatgevel aan de Koning Albertlaan getuigt van een vormgeving in een zakelijke, moderne stijl. Het volume van vier traveeën en drie bouwlagen onder een plat dak, is voorzien van een lijstgevel, die wordt afgelijnd door witstenen dekstenen. De pui, afgewerkt met blauwe hardsteen, wordt gecombineerd met een bovenbouw in geelbruin baksteenmetselwerk. De horizontaliteit van de gevel wordt niet enkel benadrukt door de contrasterende afwerking van de onder- en bovenbouw, maar wordt versterkt door het toegepaste metselverband en de aanwezigheid van een brede, dieperliggende lintvoeg om de twee baksteenlagen. Dit horizontaal effect is ook aanwezig in de vensterregisters, gevat in omlijstingen in Euvillesteen, die een opvallend gevelaccent vormen, en ingevuld met hoekig geplaatste, verdiepte ramen. In de drie rechtertraveeën worden de vensters op de bovenverdiepingen gevat in een doorlopende omlijsting, waarbij de penanten tussen de vensters decoratief zijn uitgewerkt. Op de eerste verdieping zijn de vensters in de twee uiterste traveeën uitgewerkt als deurvensters, voorafgegaan door een ondiep balkon, afgesloten met een ijzeren balkonleuning met een geometrische vormgeving.

De onderbouw is eveneens regelmatig geopend met rechthoekige vensters, die in een licht verdiept kader zijn gevat. De vensters in de pui bewaren hun oorspronkelijke metalen schrijnwerk met kenmerkende roedeverdeling, in de bovenlichten ingevuld met glas-inloodramen met een geometrisch, horizontaal patroon in kleurloos glas, opaalwit en lila. De hardstenen onderbouw wordt in de plint doorbroken door keldervensters en is licht naar voor uitgebouwd ter hoogte van de tweede travee. Deze omlijsting verspringt vervolgens getrappt terug tot de dieper gelegen rechthoekige toegangsdeur, bereikbaar via twee hardstenen treden. De deur wordt gekenmerkt door een strakke, geometrische opbouw en roedeverdeling, en is uitgevoerd in metaal in combinatie met structuurglas. Twee bewaarde, rechthoekige bronzen gevelplaten, links en rechts van de toegangsdeur, die ten minste aangebracht waren sinds de tweede helft van de jaren 1940, verwijzen naar de functie van het pand. Deze vermelden in een moderne belettering de naam van de vakbond die sinds 1939 in voege was, namelijk respectievelijk "Algemeene/ Centrale/ der/ Liberale/Vakbonden/ van/ België/ secretariaat" en "Centrale/ Generale/ des/ Syndicats/ Liberaux/ de/ Belgique/ secretariat". Rechts van de toegangsdeur is in de onderbouw eveneens een aansluiting op het waternet en een brievenbus ingewerkt.

De achtergevel van de voorbouw wordt geopend met rechthoekige vensters en is voorzien van een erkervormige uitbouw in de uiterste noordelijke travee. Ter hoogte van de rechtertraveeën wordt het volume al sinds de eerste bouwphase doorgetrokken in een achterbouw in haar verlengde, gebouwd tegen de zuidelijke perceelsgrens. De noordelijke zijgevel van de achterbouw heeft een gevarieerde, dynamische volumeopbouw, die de interne organisatie vertaalt. Ze bestaat uit twee tot heden drie bouwlagen – met verschillende bouwlaaghoogtes – onder een plat dak, en met een parement uitgevoerd in roodbruin metselwerk. Aansluitend tegen de voorbouw bevindt zich een half rond uitgebouwde travee

met de traphal, die is opgetrokken tot drie bouwlagen. Deze travee wordt geflankeerd door een volume van één travee en twee bouwlagen, waarbij de hoge vensters op beide niveaus de in de ruimte aanwezige mezzanines visualiseren. De volgende travee is halfrond uitgewerkt over de twee bouwlagen en is geopend naar het noorden met regelmatige, rechthoekige vensterpartijen. Daarnaast was er nogmaals een rechte travee voorzien van twee bouwlagen. Het schrijnwerk van de achterbouw bewaart de geometrische glas-in-loodramen op de bovenverdiepingen van de traphal en de figuratieve glasramen die aan de binnenzijde van de vensters van de bovenverdieping van de halfronde uitbouw zijn bewaard.

Interieur, planindeling

Achter de zakelijke, moderne vormgeving van de straatgevel gaat een heel rijkelijke aankleding van het interieur schuil, die al op het einde van de jaren 1930 werd toevertrouwd aan de nv Kortrijksē Kunstwerkstede Gebroeders De Coene, die het realiseerde in een kenmerkende art-decostijl. Deze firma zou ook instaan voor de stoffering en meubilering van het pand tijdens latere aanpassingen tot in de jaren 1970, afgestemd op de mode van dat moment.

Het gebouw is gedeeltelijk onderkelderd. Op de gelijkvloerse verdieping getuigt het grondplan van de voorbouw van een symmetrische schikking rondom de centrale inkom, die doorloopt in een hal tot de achterbouw met de trapzaal. Aan weerszijden van de inkom is – volgens de oorspronkelijke bouwplannen – aan de straatzijde links een spreekplaats voorzien (zuid) en rechts een wachtplaats (noord). Op een later plan wordt de ruimte links aangeduid als bureel, en op plannen van 1955 wordt het lokaal links benoemd als wachtzaal en rechts als 'huissier' (lokaal van de portier). Daarachter wordt de hal geopend aan weerszijden met een traphal met bordestrap enerzijds (zuid) en anderzijds een brede doorgang naar de ruimte voor de beheerraad in de rechtertravee (noord). Deze functie strekt zich uit over de volledige diepte van het pand, vanaf de straat tot de erkervormige uitbouw. Verder langs de hal bevindt zich ten zuiden de vestiaire – in feite de receptie, op een ander plan bureel van de controledienst of in 1955 wachtzaal – en ten noorden het bureau van de bestuurder, ten tijde van de bouw Alfons Colle. De bovenverdieping van de voorbouw omvatte initieel het appartement van de bestuurder dat bereikbaar was via de traphal en gestructureerd was rondom een gang, evenwijdig aan de straat. De in 1947 toegevoegde tweede verdieping bewaart in de drie zuidelijke traveeën aan de achterzijde een grote ruimte die op de plannen was aangeduid als eetzaal, maar werd ingevuld als bibliotheek. Op plannen van midden jaren 1950 was ze aangeduid als conferentiezaal en op dat moment werd ze ten noorden geflankeerd door het bureel van Van Glabbeke.

De achterbouw was bereikbaar vanuit de centrale hal van de voorbouw. Deze leidde naar de monumentale trapzaal met gebogen bordestrap en een doorgang aan de zuidzijde tot de andere functies in deze achterbouw. In de travee ten westen van de trapzaal zijn op de gelijkvloerse verdieping een bureel en het bureau van het bestuur gesitueerd, die uitgeven op de trapzaal. Op een plan van 1955 was dit één ruimte bedoeld als secretariaat. De grote halfronde ruimte omvatte het centraal bureau, met een kleinere, afgesloten bureauruimte aangeduid op de bouwplannen met 'comptabiliteit'. Het bureau stond in een open verbinding met de dactyloruimte die in de westelijke travee was gesitueerd. Op een ander plan werd deze ruimte benoemd als kantoor van de boekhouding. De doorgang aan de zuidzijde van het volume gaf in die travee toegang tot het sanitair. Op de bovenverdieping gaf de trapzaal toegang tot een spreekplaats en archiefruimte, ofwel bureel voor pers en statistiek of bureel voor de loonbeweging, dat nadien werd vergroot naar het noorden en verhoogd werd met een mezzanine. De grote halfrond uitgebouwde ruimte erachter was voorzien als vergaderzaal en boekerij, later zogenaamd Rode Zaal en omgevormd tot auditorium. In de westelijke travee was net zoals op de gelijkvloerse verdieping sanitair gesitueerd en het in 1948 toegevoegde bureel van de sociale wetgeving.

Voorbouw, gelijkvloerse verdieping, inkom:

De interieurafwerking van De Coene is het gaafst bewaard op de gelijkvloerse verdieping van de voorbouw en getuigt ook daar van de aanpassingen doorheen de verschillende decennia. Het huidig uitzicht van de inkom combineert originele elementen met kwaliteitsvolle aanpassingen uit de jaren 1960. De oorspronkelijke vloer werd toen vervangen door een vloer in bleke travertijn. Deze sluit aan bij de originele, hoge lambrisering van donkerdere travertijn. De ruimte wordt indirect verlicht door middel van een cirkelvormige koepel in het plafond. Aan weerszijden van de toegangsdeur bevindt zich een radiator, voorzien van een ommanteling met mat verchroomde metalen banden, die vermoedelijk ook dateren uit de vroegste bouwphase tijdens het interbellum. De aanpalende spreek- en wachtplaats geven op de inkom uit via bewaarde paneeldeuren in palissanderfineer, gevat in een glanzend houten kader. Het metalen hang- en sluitwerk is bewaard, voorzien van een gestroomlijnde klink, bevestigd op een halfcirkelvormige glazen plaat.

Voorbouw, gelijkvloerse verdieping, spreekplaats:

Ten zuiden van de inkom bevindt zich de voormalige spreekplaats. De bewaarde tegelvloer, opgebouwd op basis van rode, gele, zwarte en rood-grijze gevlekte tegels, is representatief voor de vroegste bouwphase. De bepleisterde wanden bewaren een omlopende houten lijst. Onder het venster in de straatgevel is een houten radiatorkast bewaard, afgedekt met een tablet in zwarte, witgeaderde marmer.

Voorbouw, gelijkvloerse verdieping, wachtplaats:

Ten noorden van de inkom bevindt zich de voormalige wachtplaats, die sinds 1952 werd omgevormd tot ontvangstruimte. De afwerking was gelijkaardig aan de spreekplaats en bewaart eveneens de kleurrijke tegelvloer van geel en bruin gevlamde en zwarte tegels. Ook het originele houten plafond, waarvan het kader wordt doorgetrokken in een verticale, houten aflijning van de hoeken, is bewaard.

Voorbouw, gelijkvloerse verdieping, vestibule:

De inkom leidt naar de vestibule via een rechthoekige doorgang, afgesloten met een dubbele, beglaasde toegangsdeur in palissander, geflankeerd door vaste zijlichten met glas geëtsd met meandermotief. De vestibule zet de luxueuze afwerking van de inkom verder en combineert een afwerking uit 1937-1938 met aanpassingen tijdens de jaren 1960. Ook hier is de vloer – vermoedelijk circa 1962 – vervangen door bleke travertijn. De muren zijn tot de hoogte van de deuren afgewerkt met lambriseringen in glanzend palissanderfineer. Deze afwerking met fineer sluit aan bij de uitwerking van de andere deuren in dit representatief gedeelte en wordt versterkt door indirecte verlichting boven de lijsten van de deuren. De kwalitatieve afwerking is ook verdergezet in de details, bijvoorbeeld de uitgewerkte metalen deurklinken, bevestigd op een halfronde glazen plaat.

De vestibule opent zich centraal tot een traphal ten zuiden en ten noorden via een doorgang tot de vergaderzaal van de beheerraad. In beide ruimtes wordt de rijkelijke afwerking van de vestibule verdergezet in de lambrisering uitgewerkt in fineer en de travertijnen vloer. De traphal tot het bovenliggend appartement was oorspronkelijk open, maar werd in 1948 afgesloten met een beglaasde deur in palissander met zijlichten, gelijkaardig als de andere twee deuren in de vestibule. De beukenhouten trap is afgelijnd door een lage houten lambrisering en de gestroomlijnde balustrade rust op metalen elementen. De doorgang tot de zaal van de beheerraad daar tegenover combineert hoge lambriseringen met een gesloten, strakke vleugel deur in palissanderfineer. Een hoog geplaatst venster in de westelijke wand verlicht het achterliggende bureau van de bestuurder en is ingevuld met mat glas, voorzien van een decoratieve afwerking.

Nadat de vestibule zich opent tot de traphal en de vergaderzaal van de beheerraad, bevindt zich aan weerszijden een strakke radiatorkast, eenvormig met de lambrisering afgewerkt met fineer en afgedekt door een tablet in zwarte, witgeaderde marmer. Aan het einde van de

vestibule geeft een beglaasde, rechthoekige vleugel deur met rondboogig bovenlicht uit op de monumentale trapzaal en de kantoren in de achterbouw. De zijlichten zijn eveneens voorzien van glas, geëtst met meandermotief. Het bovenlicht van de deur tot de achterbouw verwijst met de metalen belettering 'SLV' naar de 'Syndicats Libéraux – Liberale Vakbonden'.

Voorbouw, gelijkvloerse verdieping, vestiaire:

Naast het trappenhuis en ten zuiden van de vestibule bevindt zich de voormalige vestiaire/receptie (nu spreekkamer). De ruimte staat via een venster in verbinding met de traphal van de achterbouw. De oorspronkelijke wandafwerking van De Coene met een wand voorzien van een houten lambrisering met een ingemaakte, gesloten vestiairekast, werd later door De Coene verbouwd tot een vitrinekast. De bepleisterde wanden bewaren wel een omlopende houten lijst.

Voorbouw, gelijkvloerse verdieping, bureau van de bestuurder:

Aan de andere kant van de vestibule, tegenover de toenmalige vestiaire/receptie, bevindt zich het voormalige bureau van de bestuurder. Ook deze kamer kijkt via een venster uit naar de traphal van de achterbouw. De ruimte is afgesloten met een ingenieus opgebouwde dubbele deur in functie van de geluidsisolatie (1949), afgewerkt met groen kunstleder aan de binnenzijde. De hoge lambrisering in kambalahout is bewaard - evenals het bijhorende meubelensemble -, en is net als de vestibule voorzien van indirecte verlichting.

Voorbouw, tweede verdieping, bibliotheek:

De in 1948 toegevoegde bovenste verdieping van de voorbouw bewaart de inrichting van de bibliotheek. Deze bib is toegankelijk ten oosten via houten vleugel deuren, aan de binnenzijde afgewerkt met kambala, en werd in 1948 door De Coene afgewerkt met een verdiepingshoge lambrisering, ingewerkte vaste kasten en radiatorkasten in kambalahout. De kasten zijn deels gesloten en deels met glas uitgewerkt, en voorzien van uitschuifbare planken. Behalve deze afwerking, is ook het houten parket in visgraatmotief bewaard.

Achterbouw, traphal:

De vestibule op de gelijkvloerse verdieping mondt uit in de achterbouw, met een monumentale, halfronde traphal als scharnierpunt, waarvan de huidige vorm met drie bouwlagen dateert van de late jaren 1940. Van de eerste aankleding eind jaren 1930 zijn enkel de geometrisch uitgewerkte glasramen in de gebogen uitbouw bewaard, heden gesitueerd tussen de eerste en tweede verdieping. De glasramen op het bordes tussen de gelijkvloerse en eerste verdieping zijn gelijkaardig uitgewerkt en dateren van 1948. Ook van de latere aanpassing van de traphal in de vroege jaren 1960 zijn amper elementen bewaard, met uitzondering van de travertijnen vloer, die doorloopt met deze van de vestibule.

Achterbouw, eerste/tweede verdieping, bureel voor de loonbeweging:

Op de bovenverdiepingen komt de travertijnen vloer terug in de traphal. Aansluitend bij de traphal bevond zich op de eerste verdieping een klein bureel voor pers en statistiek. Door de verbouwings- en uitbreidingswerken omstreeks 1947-1948 werd dit het bureel voor de loonbeweging, dat door architect Rubbens (uitvoering door De Coene) werd aangepast tot een archieftruimte en bureel met tussenverdieping. Dit meubilair werd volgens de rekeningen van De Coene (1948) uitgevoerd in geverniste eik en bestond uit wandkasten voor beide niveaus. Heden is de basisstructuur met mezzanine bewaard, evenals de houten wandkasten. De mezzanine is afgesloten door een metalen balustrade met een gestroomlijnde vormgeving, die aansluit bij pakketbootstijl. De ingebouwde kasten zijn afgesloten met schuivende en opengaande vaste deurtjes, evenals beglaasde deuren. Ze omvatten eveneens fiekkasten en ingewerkte radiatorkasten. Het ensemble werd ook aangevuld in datzelfde jaar met een

meubel met lift voor het verplaatsen van documenten en boeken tussen de niveaus. Deze documentenlift is eveneens bewaard.

Achterbouw, eerste verdieping, vergaderzaal:

Daarachter, ten westen, bevindt zich in de grote ronde uitbouw de voormalige polyvalente ruimte met documentatiedienst en bibliotheek, later vergaderzaal. De oorspronkelijke afwerking sloot aan bij de vroegste bouwphase met een wandafwerking met houten kasten, die heden bewaard is tegen de zuidwand, en werd in 1948 aangekleed op basis van ontwerpen van De Coene. Het opvallendste bewaarde element is de serie glasramen die in de ronde uitbouw werd voorzien in 1948. De glas-in-loodramen zijn eveneens ontworpen door De Coene en representeren de verschillende provincies aan de hand van de belangrijkste industrieën en ambachten, en wapenschilden in de bovenlichten. De verwijzingen naar de provincies zijn als volgt weergegeven: bouw, hout en kunst voor West-Vlaanderen, textiel voor Oost-Vlaanderen, dokwerkers, transport en diamant voor Antwerpen, boek en papier, openbare dienst, post en telefoon voor Limburg, mijnen, glas en scheikundige producten voor Henegouwen, metaal en elektriciteit voor Luik, voeding voor Namen, leder, vellen, tabak en steengroeven voor Luxemburg, en het oude logo van de ACLVB voor Brabant. De kastenwand werd in de vroege jaren 1960 gedeeltelijk vervangen door travertijnen platen tegen de oost- en westwand.

Art. 3. Voor het beschermde monument gelden de volgende beheersdoelstellingen:

- 1° de algemene doelstelling van de bescherming is het behoud van de erfgoedkenmerken en -elementen die de basis vormen voor de erfgoedwaarden;
- 2° het secretariaatsgebouw en de kantoren van de ACLVB getuigt van een totaalconcept met een grote ensemblewaarde, gekenmerkt door een kwalitatieve afwerking van exterieur en interieur, met inbegrip van vast en los meubilair. Elke beheersdaad vraagt om een geïntegreerde en duurzame aanpak waarbij de impact op de volledige site met al z'n componenten wordt afgewogen. Ingrepen dienen de beschermde erfgoedkenmerken en -elementen te respecteren en te ondersteunen, en mogen de draagkracht van de beschermde site niet overschrijden. Dit veronderstelt vakkundig onderhoud en indien nodig conserverende ingrepen;
- 3° met betrekking tot het naoorlogs kantoorgebouw (Koning Albertlaan 93) is het behoud van de voorgevel vereist op het vlak van schaal, volumewerking, afwerking en materiaalgebruik, inclusief de figuratieve gevelsculpturen, die representatief zijn voor de functie van het gebouw;
- 4° met betrekking tot het exterieur van het secretariaatsgebouw (Koning Albertlaan nummer 95) beoogt de bescherming het behoud van de buitenarchitectuur aan de straatzijde qua schaal, volumewerking, afwerking en materiaalgebruik, waarbij de architecturale eigenheid en herkenbaarheid van het ontwerp gerespecteerd dienen te worden. Beeldbepalende elementen zijn het gevarieerde materiaalgebruik (blauwe hardsteen, Euvillesteen en baksteen met een specifiek metselverband en voegwerk), de gevelopbouw en specifieke plaatsing van de vensters, het bewaarde schrijnwerk van de gelijkvloerse verdieping met glas in lood in de bovenlichten, het metalen schrijnwerk van de deur en de balkonhekken, en de bronzen gevelplaten die de toegangsdeur flankeren en verwijzen naar de bestemming van het gebouw. De achtergevels die uitkijken op het binnengebied zijn soberder van uitwerking en veruitwendigen hoofdzakelijk de interne indeling. Ingrepen in het binnengebied dienen rekening te houden met de bestaande ritmiek en de onderlinge visuele impact van de dicht op elkaar gelegen bouwvolumes, met de erfgoedwaarde van de geveldoorbrekingen (glas-in-loodramen) en met het huidige materiaalgebruik;
- 5° met betrekking tot het interieur van het secretariaatsgebouw beoogt de bescherming het behoud van de planindeling en ruimtewerking van het kantoorgebouw, evenals de kwalitatieve interieurafwerking, die tijdens de eerste en latere bouwfasen werd voorzien naar ontwerp van De Coene. De bewaarde interieurafwerking concentreert zich in de representatieve vertrekken van de voorbouw (op de gelijkvloerse verdieping de inkom en vestibule met daarnaast een wacht-, spreekplaats, vestiaire en bureel van de

bestuurder, de traphal en op de tweede verdieping de bibliotheek) en enkele ruimtes van de achterbouw (traphal, bureel voor de loonbeweging en vergaderzaal op de bovenverdieping). De afwerking illustreert de bouwevolutie en de ontwikkeling binnen het oeuvre van De Coene en vereist het behoud van de verzorgde en kwalitatief uitgevoerde vloeren, lambriseringen, luchters, vaste en losse meubelementen, het schrijnwerk en de beglazing, eventueel voorzien van glas in lood;

- 6° de goederen opgenomen in de lijst van cultuurgooederen maken deel uit van het totaalensemble van het meubilair en dienen in het pand behouden te blijven. Het is toegelaten dat het meubilair intern wordt verplaatst binnen de afbakening van het bouwvolume en van de bescherming, maar het is daarentegen wel wenselijk en aanbevolen dat de meubels zoveel mogelijk opgesteld worden in de ruimte waarvoor ze ontworpen waren. Ook indien er nog meubilair wordt teruggevonden of opnieuw verworven, dat voor het gebouw werd ontworpen door De Coene, dan is het wenselijk dat de oorspronkelijke (goed gedocumenteerde) ensembles worden hersteld;
- 7° de latere uitbreidingen van het kantoorcomplex tonen aan dat een flexibele invulling mogelijk is in de ruimtes waar weinig of geen erfgoedkenmerken en -elementen zijn bewaard, of waar verzoening hiermee mogelijk is. Het is wel wenselijk en aangewezen dat bij aanpassingswerken respectvol wordt omgegaan met de oorspronkelijke afwerking, die uitvoerig werd gedocumenteerd in het inhoudelijk dossier en de daarbij aansluitende documentatiebijlage. De historische kleurstellingen en interieurafwerking kunnen hernomen worden op basis van archieffoto's, of, indien dit bronnenmateriaal geen duidelijkheid biedt, door middel van materiaaltechnisch onderzoek;
- 8° het is wenselijk dat het grote naambord dat boven de pui tegen de straatgevel van nummer 95 is bevestigd, in de toekomst zou worden verwijderd of zou worden vervangen door een beter aangepast uithangbord of een meer subtiele belettering, die het uitzicht van de gevelarchitectuur minder verstoort;
- 9° hoewel aan het kantoorgebouw in het binnengebied (Koning Albertlaan nummer 95), dat zich binnen de afbakening van de bescherming bevindt, geen erfgoedkenmerken en -elementen worden toegekend, vereist de verbinding van dit volume met het oorspronkelijke bouwvolume en de bouwgeschiedenis ervan, een weloverwogen omgang in het geval van verbouwing of nieuwbouw. Het volume heeft immers een grote impact op het binnengebied en de zichtassen vanuit het secretariaatsgebouw.

Art. 4. De zakelijkrechthouder en de gebruiker van het beschermde monument zijn verplicht de instandhouding en het onderhoud ervan te verzekeren door:

- 1° het goed als een goede huisvader te beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- 2° de toestand van het goed regelmatig te controleren;
- 3° regulier onderhoud uit te oefenen;
- 4° onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen te nemen in geval van nood.

Art. 5. Voor de volgende handelingen aan het beschermde monument moet een toelating worden aangevraagd:

- 1° het plaatsen, slopen, verbouwen of heropbouwen van een constructie;
- 2° het verwijderen, vervangen, wijzigen of verstevigen van constructieve elementen;
- 3° het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
- 4° het uitvoeren van de volgende werken aan het dak en de buitenmuren van constructies met erfgoedwaarde:
 - a) het verwijderen, vervangen of wijzigen van dakbedekking en gootconstructies;
 - b) het verwijderen van voegen en het hervoegen;
 - c) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van de kleur, textuur of samenstelling van de afwerkingslagen;

- d) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van buitenschrijnwerken, deuren, ramen, luiken, poorten, inclusief de al dan niet figuratieve beglazing, beslag, hang- en sluitwerk;
 - e) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van aard- en nagelvaste elementen, smeedijzer en beeldhouwwerk, inclusief nieuwe toevoegingen;
 - f) het aanbrengen, vervangen of wijzigen van opschriften, publiciteitsinrichtingen of uithangborden, met uitzondering van verkiezingspubliciteit en met uitzondering van publiciteitsinrichtingen, waarbij wordt bekendgemaakt dat het goed te koop of te huur is, op voorwaarde dat de totale maximale oppervlakte niet meer bedraagt dan 4 m²;
- 5° het uitvoeren van de volgende omgevingswerken:
- a) het plaatsen of wijzigen van bovengrondse nutsvoorzieningen en leidingen;
 - b) het aanleggen, structureel en fundamenteel wijzigen of verwijderen van wegen en paden;
- 6° het uitvoeren van de volgende handelingen aan of in het interieur en de cultuurgooederen die er integrerend deel van uitmaken:
- a) het uitvoeren van destructief materiaaltechnisch onderzoek;
 - b) het uitvoeren van structurele werken en het toevoegen van nieuwe structuren;
 - c) het uitvoeren van werken die het uitzicht of de indeling van het interieur wijzigen;
 - d) het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
 - e) het verwijderen, vervangen of wijzigen van plafonds, gewelven, vloeren, trappen, binnenschrijnwerken, inclusief de al dan niet figuratieve beglazing, lambrisering, beslag, hang- en sluitwerk, en van de waardevolle interieurdecoratie;
 - f) het bepleisteren van niet-bepleisterde elementen of het bepleisteren met een andere samenstelling of textuur, alsook het ontleisteren van bepleisterde elementen;
 - g) het beschilderen van ongeschilderde elementen of het schilderen in andere kleuren of kleurschakeringen of met een andere verfsoort dan de aanwezige;
 - h) het uitvoeren van werken aan en het verplaatsen of verwijderen van de cultuurgooederen die opgenomen zijn in een beschermingsbesluit;
 - i) het plaatsen of vernieuwen van technische voorzieningen zoals verwarming, klimaatregeling, elektrische installatie, geluidsinstallatie, sanitair, liften en beveiligingsinstallaties, met uitzondering van die installaties waarvoor geen destructieve ingrepen moeten gebeuren en/of die geen storende visuele impact hebben op de erfgoedelementen en -kenmerken.

Er is geen toelating vereist voor het onmiddellijk nemen van passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen in geval van nood, noch voor de uitvoering van regulier onderhoud.

Brussel,

06 DEC. 2018

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS